

Het ego

ANEMONE VALCKE & VERONA VERBAKEL

Geloofwaardigheid en spelbederf

Pieter T'Jonck
Gezien op 02 augustus 2024 Stadhuis Oostende, in het kader van TAZ 2024

Over 'Het ego' kan je moeilijk veel zeggen zonder een paar pittige verrassingen voor kijkers te bederven. Opgelet dus voor wie nog wil gaan kijken naar de gelijknamige voorstelling van Verona Verbakel en Anemone Valcke. Het is echter niet omdat je ergens niet over kan spreken dat je erover zou moeten zwijgen. Zeker in dit geval niet.

03 AUGUSTUS 2024

De aanleiding voor deze voorstelling, meldt Verona Verbakel, was een breakdown in 2020: op een filmset kreeg ze te elfder ure te horen dat haar scène geschrapt was. Een filmpje toont hoe ze ontredderd in tranen uitbarst in haar auto.

Wie even nadenkt, beseft meteen dat deze scène 'spel' is. Het is ondenkbaar dat iemand de actrice op die plek zo juist zou gefilmd hebben, op het juiste moment bovendien. Toch is het filmpje volkomen geloofwaardig. Over die geloofwaardigheid zal het daarna vaak gaan.

Vooraf brengt Verbakel echter de vraag te berde waarom ze zo aangedaan was door het schrappen van haar filmscène, die sowieso niet zo belangrijk bleek. Het heeft iets met haar gekwetste ego te maken, vreest ze: dat ze altijd de kleine garnaal is waar mensen met naam en faam overheen walsen.

Je zou het anders niet zeggen, als je haar en haar tegenspeelster Anemone Valcke daar ziet staan: in short en wit T-shirt, op sneakers en met stevige kniebeschermers. Doetjes zijn het niet. Toch haalde Verbakel er Valcke bij omdat die toch wel wat meer faam heeft dan zij (al was Charlotte De Bruyne dan haar eerste keus – Valcke hoort het onbewogen aan), maar ook omdat ze verstand heeft van zulke dingen, ja zelfs buitengewoon verstandig is…

Valcke laat dat meteen erg goed merken met een uiteenzetting over het ego. Het zou de samenvatting zijn van al wat anderen over jou beweerd hebben, citeert ze eerst een auteur. Daarna plugt ze wel haar eigen theorie. Het ego is een ajuin. Als je alle rokken afpelt, rest uiteindelijk slechts een heel klein restje, een zwak

en weerloos garnaaltje. De rokken van de ajuin beschermen dat.

Die rokken, dat zijn de ervaringen en inzichten die je opdoet in het leven om dat garnaaltje te beschermen. Haast in één adem voegt ze eraan toe dat een acteur zich heel goed bewust is van die rokken, en speelt met hun relatieve belang om een personage geloofwaardig – het hoge woord is eruit – vorm te geven. (Ondertussen laat ze niet na om Verbakel ook even een slag onder de gordel te verkopen.)

Hoe dan ook: beide actrices beloven ons dat ze in het stuk dat volgt zullen spreken over 'het ego' op een volkomen transparante manier, zo eerlijk en geloofwaardig als ze kunnen, aan de hand van persoonlijke ervaringen. Dat slaat natuurlijk nergens op, want ze hebben dit goed voorbereid. Impliciet laten ze dat in de aanvankelijk ronduit kolderieke scènes die volgen trouwens voortdurend, op kostelijke wijze zelfs, merken. Toch blijven ze die eerlijkheid, transparantie en authenticiteit naar voor schuiven als een soort erecode, haast de gouden graal van het acteur zijn.

Men wil altijd, over alles, op elk domein, de volledige én persoonlijke waarheid. In de sport zou men dat spelbederf heten, in de media lijkt het normaal.

Of dat zo is, en of dat zelfs maar wenselijk is, daar is al eeuwen lang heel wat inkt over gevloeid, maar je kan er moeilijk omheen dat het feitelijk onmogelijk is voor een acteur om elk personage – al is dat dan zichzelf – elke keer weer helemaal te doorvoelen tot het punt ermee samen te vallen. Een acteur valt nooit samen met zijn personage. Het probleem vandaag is dat zowat elke publieke handeling, door de wetten van het hedendaagse mediabestel, een soort opvoering, een 'spel' wordt – en dus intrinsiek dubieus als het op authenticiteit aankomt. De paradox is dat diezelfde media toch steeds weer op pseudo-morele wijze transparantie en authenticiteit eisen. Men aanvaardt, tegen beter weten in, niet meer dat mensen op publieke fora een rol spelen in een maatschappelijk spel die – als ze dat correct doen – binnen de grenzen van dat spel ook authentiek zijn. Men wil altijd, over alles, op elk domein, de volledige én persoonlijke waarheid. In de sport zou men dat spelbederf noemen, in de media lijkt het normaal. Dat is het natuurlijk niet.

Ik vermoed niet dat veel toeschouwers zich die bedenking maakten. Ze kwam bij mij ook pas achteraf op, maar wel door de manier waarop het stuk zich ontwikkelt. Zonder dat je het als toeschouwer goed doorhebt, verschuift de betekenis van de verhalen immers al bij de vierde of vijfde anekdote van kolderiek naar schrijnend. De eerste keer als Verbakel evoceert hoezeer ze gruwde van een acteur die zijn poten niet thuis kon houden. Maar het wordt erger. Je moet het zelf maar gaan bekijken.

De kwestie die vooral Valcke vervolgens thematiseert, is hoe je dat in de openbaarheid brengt. Om een punt te zetten achter wat in preutsere tijden 'een aanslag op de eerbaarheid' heette en vandaag grensoverschrijdend gedrag, eufemismen voor ontoelaatbare en ondraaglijke seksuele en psychologische agressie. Ga er maar aan staan als vrouw, om zoiets naar buiten te brengen. Zeker als je dan ook nog actrice bent. Het mediacircus, die zelfverklaarde kampioen van de transparantie, zal meteen je geloofwaardigheid ter discussie

stellen. Vertel je het verhaal slecht, dan ben je zeker niet geloofwaardig. Vertel je het te goed, dan ben je doortrapt.

Verbakel en Valcke ontwikkelen de kwestie in een verbazende reeks filmfragmenten en live-acties. Soms zijn die gewild brutaal. Verbakel verbeeldt bijvoorbeeld op een manier die weinig aan de verbeelding overlaat hoe ze een veel oudere en machtige man 'bevredigt', maar wel zo dat hij er allerminst gelukkig van wordt. Koekje van eigen deeg, heet dat. De videoclip van 'This is the new shit' van Marilyn Manson is daarbij het achtergronddecor. Maar je zag haar wel eerst in een video waarin ze zich wanhopig afvraagt of ze wel een voorstelling over grensoverschrijdend gedrag moest maken.

Verbakel en Valcke openen een pertinente discussie: hoe schep je maatschappelijk de ruimte waarin problematieken als aanranding en misbruik opgevoerd kunnen worden zonder spelbederf?

Valcke neemt dan weer geen blad voor de mond in een andere film waarin ze zegt dat ze de man die haar aanrandde niet kan of wil vergeven. Waarop ze danst op een fragment uit 'Troy' van Sinead O'Connor. Telkens provoceren beide vrouwen je om na te denken over wat het betekent om het woord te nemen – geloofwaardig het woord te nemen – over aanranding en misbruik.

Tot ze het plots opstappen. Over het scherm op het podium loopt een tekst waarom. Kort samengevat: wie zou nog maar eens een voorstelling over grensoverschrijdend gedrag willen zien? De mensen 'weten het ondertussen toch wel?' Het is stilaan 'oud nieuws', toch? Ondertussen hebben ze echter iets anders gedaan. Impliciet, letterlijk met een lach en veel tranen, maakten ze duidelijk hoe verwrongen elke discussie over grensoverschrijdend gedrag is als ze spektakel wordt en in die termen beoordeeld wordt. Met grote ego's tegenover kleine garnalen.
Een antwoord geven ze niet, behalve dat ze de show besluiten met 'The winner takes it all' van Abba. Niet dat zij er als 'winners' uitkomen. Ze openen zo echter wel een pertinente discussie: hoe schep je maatschappelijk de ruimte waarin zo'n problematiek opgevoerd kan worden zonder spelbederf? Zonder absurde vragen over 'geloofwaardigheid'?